

Capar Saatov

(1930)

Yazar ve gazeteci Capar Saatov 1930 yılında şimdiki Çüy şehrinin Çüy kasabasına bağlı Alçaluu köyünde dünyaya gelmiştir. 1952 yılında Kırgız Devlet Üniversitesi Filoloji fakültesini bitirmiştir. Bitirir bitirmez orta okulda öğretmenlik yapmıştır. Sonrasında "Leninçil Caş", "Kırgızstan Madaniyatı", "Sovetik Kırgızstan" gazetelerinde ve "Kırgızstan" basımevinde yöneticilik yapmıştır.

1974 yılında Kırgız Kültürüne emek veren çalışan namına sahip olmuştur.

ESERLERİ

Hevesli Çocuklar (Deneme ve hikâyeler); Kırgız-mambas, Frunze, 1960

Şefkat (Hikâyeler); Kırgızokupedmbas, Frunze, 1962

Dolunay (Hikâyeler); Kırgızstan, Frunze, 1965

Can Dostu (Hikâyeler), Kırgızstan, Frunze, 1967

Gerçeğin Heybeti (Hikâyeler); Mektep, Frunze, 1973

Kahırlı Günler (Hikâyeler); Kırgızstan, Frunze, 1984

Alın Teri (Hikâyeler); Kırgızstan, Frunze, 1986

Hikâye

ATANIN AYANIÇI / BABA ŞEFKATİ

Aydaraalının üyü toy bergendey azan - kazan. Eşik aldındaki çoñ tüp kara baktın kölkösündö samoor kaynap, bir çağınan kazan borkuldap, caya salıngan oymoluu kızıl sırdaktın üstündögü köldölöndö oturuşkan koşuna - kolondoru Urmatbektin şaardan ala kelgen bazarlıgınan ooz tiyişip, anı kayta - kayta sözgö alışat:

- Irakmat, sadagañ keteyin. Uşintip dem alış sayın kelip ketip tursañ. Albasañ - berbesañ da, karı ata - eneñdin töbösu kökkö ketip, çoñ demöör alıp kalışat tura.

Mañdaykı tişterin cañı saldırgan kara kempir da dastorkondogu momposuydan eerçite neberesine uuçtap berip, beldemçisin tagıngan boyunca çurkap cetken cumuru bet ayaldın kebin cirep ketti:

- Aa, ataganat deseñ. Aydikeñ menen Alımbübü seni kantip gana çoñoytuşpadı. Bir kanatın suuga, bir kanatın otko çapkılap cürüp kişi kılıştı go, çirkin. Emi mintip ubayın körüşsün.

Oturgandardın ulam biri cıra talaşıp süylöşüp, soguştuñ oor kesepetterin, oşol kezde uşul Urmatbek sıyaktuu baldarın karañgı tamga calgız uktatıp koyuşup, tünküsün da iştegendigin, egin menen kiyimdin kaattıgın... dağı, dağı dalay dündördü eske tüşürüşüp, anan azırkı turmuştu teskey baştaştı:

- Azırkı kelinder timele kıynaldık dep cürüşpöybü. İştegen cerine maşiyne menen barışıp, maşine menen kelişet. Cumuştuñ köpçülüğü tehnikanın küçü menen bütöt. Üyünö kelse gazı dayar. Emne için, emne kiyem dese baarı bar. A bizdin ubagıbizda kaday ele? Biz kaday işteçi elek? Orok orup, arık çapçubuz. Oydun ayagına cöö barıp, cöö kelçübüz. İçsek içip, içpesek bir maal çalap cutup alıp, bir sındırım nan çaynabay, kereeli keçke keserip cürgön kündörübüz bolgon. Oşondo da kabagıbiz açık, köñülübüz şat. Keçinde oydun ayagınan otunubuzdu kötörö kelip,

Aydaraalı'nın evi düğün evi gibi kalabalık. Kapının önündeki, kalın gövdeli siyah ağacın altında semaver kaynıyor; bir tarafta da kazan fokurduyor. Serilmiş olan bezemeli kırmızı keçenin üstünde, çardakta oturmakta olan konu komşuları, Urmanbek'in şehirden satın alıp geldiği pazar ihtiyacından tadarak onunla sohbet ediyorlar.

- Sağol, kurban olduğum. Tatil günleri bari buraya uğra. Hiçbir işin olmasa da, yaşlı anacığının ve babacığının başı göğe değıyor, büyük mutluluk duyuyorlar.

Ön dişlerini yeni taktırmış olan esmer tenli ihtiyâr kadın, sofradaki şekerleri alan torununa dişleriyle bölüp verdi. Eteğini giydiği gibi koşturup gelen yuvarlak yüzlü kadının sözünü böldü:

- Aa, yazıklar olsun. Aydaraalı ile Alımbübü seni nasıl da bakmamışlar. Bir kanadını suya, bir kanadını ateşe sokan biri yapmışlar ya, çirkin şey. Şimdi de böyle hayrını görsünler.

Oturmakta olanlar sırayla harareti bir şekilde konuşuyor, savaşın bıraktığı ağır yaraları, o günlerde geceleri, Urmatbek gibi çocukları tek başına karanlık odalarda uyutup bırakarak çalıştıklarını, yiyecek ve giyecek kıtlığını... vesaire, vesaire birçok geçmiş günleri hatırlayıp sonra da şimdiki hayatı tartışmaya başladılar:

- Şimdiki kadınlar çok zorlanıyoruz demiyorlar mı. Çalıştıkları yere arabayla gidip arabayla geliyorlar. İşin büyük kısmı teknolojiyle hallediliyor. Eve geldiğinde gaz hazır. Ne yiyeceğim, ne giyeceğim derdi yok, hepsi var. Ya bizim zamanımızda nasıldı? Biz nasıl çalışıyorduk? Ekin biçip, arık kazardık. Vadinin sonuna kadar yaya gider yaya gelirdik. Yemek bulsak yer, bulamazsak bir tas ayran içip bir lokma ekmek yemeden, sabah akşam aç dolaştığımız günler çok oldu. O zaman bile alnımız açık, gönümüz rahattı. Geceleri vadinin sonundan odunumuzu yüklenip gelir, carma kaynatırdık, çocuk

carma kaynatçubuz, bala bakçubuz, bir cuuçubuz. Gitlerdi uşintip cürüp ceñbedikpi. Emi oşonun irakatın siler körgülö, kağılayımdar...

Cañı talpına baştağan kiçinekey neberesin tizesine alıp, ööp cıttap oturgan Aydırıaalı çay kuyup berip catkan kelinin şaşırıt:

- Tigi kariyaga sun balam, çınıñdı...

Tattuu nan menen nabattı köbüröök çılup alıp, köönünö tiye tüşkön tigi tişi cok kariya içpeym dep çımısın ala kaçsa da, Aydırıaalı bolboyt:

- İçiñiz aksakal, şaşpay oturup içiñiz. Meyizden cibitip ceñiz. Beyiştin tamagı degen ele uşul emespi... Bayağı cıdarı mınday tattuu tokoç turgay, bir sındırım kara nanga cetpey kalbadık bele...

- Aa deseñçi... Berki kariya oor dem aldı. Balkim anın oyuna mına uşul nan üçün, mına uşul oturgan eldin bak - taalayı üçün, mobu kiçinekey naristenin tunuk külküsü üçün okko uçkan calgız balası kilt etkendir...

Kolgo suu kuyuldu. Oturgandar üç - törttön boluşup, dastorkongo karaştı. Kariyaga kozunun başı tartıldı. Beş barmaktın artınan suusundukka dep Urmatbek şaardan ala kelgen bötölködögü muzdak pivolov içildi.

Koşunalar ıraazılığın bildirişip, üylörünö taraştı. Cer suunu kuykalagan aptaptuu ısıktın ilebi da suugansıp, salkın cel cürö baştadı. Bayatadan beri bir nersesi unut kalganday kamıgıp oturgan Urmatbek köp cemiş baktarının dal ortosundagı çoñ tüp almanın túbünö keldi. Munu baykesi askerge cönöör cılı oturguzup ketken ele. Oşol boydon kayra kelgen cok. Al emi bul alma bolso, kiyin özü aga ulay oturguzgan alma cıgaçtarının eñ iyığı cana ardaktuusu bolup kaldı. Anı körgön sayın, agası ertesi ele kaytıp kelip kaluuçuday, ce anın butaktarının arasınan şıkaalap turganday bolup, Urmatbek bir sonun tattuu sezime bata tüşöt.

Almanın içindegi bedeler da kök caşıl bür baylap, kıygaç cetilip turgan kezi eken. Kee ceri capırılıp, kee ceri uypalanıp baratıptır. "Baykuş baykem bolso, munu abak ele çap cıynap koyboyt bele. Atamdın buga karusu cetpey baratat" dep oylop ketti Urmatbek. Al oşol zamat köynögün çeçip ırgıtıp, calañ maykaçan bolup aldı da, çalgısın bülöp, ogoroddogu bedeni çekesinen şartıldatıp çap kirdi.

Kara cumuş kılbay, erteden keçke kabinette oturup tumsak bolup kalgan nemenin denesi ısıp çıgıp, bir azdan kiyin maykasın da oordop, alıp ırgıttı. Bara - bara caak ıldıy ter şorgolop, kirpigi imdalışıp, kömököyü kurgay baştadı. Ançalık çarçap ketpese da, kanı katıp, dembe dem çalap içip kirdi. Birok, atasın karcañdatpayınçı degen ayoo sezimi anı ogo beter çıyraltıp, bat ele çap bütö kaysom dep dalbasalayt. Ce cer arbişaçı.

Çalgının şartıldap çıkkın ünün ugup, kölöködö catkan cerinen tura kalgan Aydırıaalı, uulun oboçodon kördü da, kolun artına alıp, canına basıp keldi. Bul uçur-

bakardık, kirlilerimizi yıkardık. Hitleri böyle yaparak yenmedik mi? Şimdi o günlerin sefasını siz sürün, kurban olduklarım..

Yeni yeni yürümeye başlayan torununu dizine oturtup öpüp koklayan Aydaraalı, çay koymakta olan gelini acele ettirir:

- Şu ihtiyâra da ver yavrım, bardağı...

Tatlı ekmek ile şekeri çokça karıştırıp yiyen, midesi kalkan, dişsiz ihtiyâr bardağını kaçırarak içmeyeceğim dese de, Aydaraalı kabul etmeyip:

- İçin lütfen, aksakal, acele etmeden yiyip içiniz. Kuru üzümünden de alınız. Cennet yiyeceği dedikleri bu değil mi... Eskiden böyle tatlı ekmek bir yana, bir lokma siyah ekmek bulamazdık...

- Ya öyleydi... İhtiyârlar içlerini çektiler. Belki onların aklına şu ekmek için, şurada oturan insanların kaderi, talihi için, bu küçücük sabinin saf gülümsemesi için, kurşuna hedef olan tek oğlu gelmiştir...

Ellere su döküldü. Oturanlar üçerli, dörderli gruplar hâlinde sofraya baktılar. En yaşlıya koyunun başı verildi. Beş parmak yemeğinin arkasından, "susuzluğa" diyerek Urmatbek'in şehirden getirdiği soğuk biralar içildi.

Komşular teşekkür ederek evlerine gittiler. Toprağı, suyu ısıtan hava da soğumaya yüz tutup serin bir yel esmeye başladı. Uzun süredir sanki bir şey unutmış gibi düşünceli duran Urmatbek, birçok meyve ağacının tam ortasındaki büyük gövdeli elma ağacının altına geldi. Bu ağacı ağabeyi askere gideceği yıl dikmişti. Gittikten sonra bir daha dönmedi. Bu elma ağacı ise, sonradan yanına ilave edilen elma ağaçlarının en kutsalı ve en kıymetlisi oldu. Onu her gördüğünde, sanki ağabeyi çıkıp gelivercekmış gibi veya ağacın dallarının arasındaymış gibi, Urmatbek kendini güzel duygular içinde buluyordu.

Elma ağaçlarının arasındaki yoncalar da, yem yeşil yapraklarıyla açıp karışmaya başladığı dönemlerindeymişler. Bazı taraflar yan yatmış, bazı taraflar çiğnenmiş. "Bıçare ağabeyim olsaydı, şimdiye kadar bunları biçip toplar, bırakmazdı. Babamın gücü artık yetmiyor." diye düşündü Urmatbek. O an gömleğini çıkararak bir kenara fırlatıp atletiyile, orağı bileğileyip bahçedeki yoncaları biçmeye başladı.

Kas gücü gerektiren iş yapmayı sabahtan akşama dek büroda oturarak hamlamış bedeni ısınıp çok geçmeden atletini de çıkarıp fırlattı. Biraz sonra çenesinden aşağı ter boşanıp kirpikleri ıslanıp damağı kurumaya başladı. Fazla yorulmasa da, susadığı için gidip ayran içip tekrar çalıştı. Bunu yaparken, babasını üzüp utandırmamak için o görmeden çabucak bitirme telaşında. Ama iş üremiyordu.

Biçerken çıkan sesi duyup gölgede yattığı yerden kalkan Aydaraalı, oğlunun uzaktan gördü, ellerini arkasına bağlayıp yanına gitti. O zamana dek Urmatbek bahçedeki yoncaların büyük bir kısmını biçmişti. Ama

da Urmatbek ogoroddoğu bedenini dalay cerin solop cibergen ele. Birok öñü kara kök tartıp, denesine suu çaçıraganday monçoktop turat.

- Koyçu balam, kıynalbay tim ele koyçu. Men özüm ele çaap alam. - Aydıraalı kara küçkö uşintti da, uulun içinen ayap, anın ayanıçtuu kebetesin körgüsü kelbegendey, şart basıp ketti.

Urmatbek öydö karap coop berip da koyboy, çalgını ogo beter kere şiltep, küşüldöp iştey berdi. Aydıraalı tınçıy albay, birde arı, birde beri serektep turup, kayta kayrılıp keldi.

- Oy balam, aytkan sözdü ukşañ bolo. Mınçalık emne canıñdı ürödüñ. Isıktın küñü bu bolso... Tek koyçu. Ce bizdin küñübüz uşul ogorodgo tüşüp kaldı dep turasıñbı. Mından caman çakta dele ookat kılğanbız. Kudaya şügür, ookat cetişet. Pensiya da alam. Üstübüzdö üy, astıbızda mal turat.

Urmatbek söömöyü menen çekesindegi terdi sızdırıp, çalgısın tayana, demigip tura kaldı:

- Eçtemke emes, ata. Siz meni kıynaldı dep turasızbı. Bir çeti es aluu, bir çeti ermek.

Aydıraalı kölöçün kayra kübüp kiydi da, çiybarkut kemseline kurçalğan kurun boşotup - boşotup koyup, baktın kölökösünö da oturbay, üyünö da kirbey, coldon kimdir biröönü kütököndöy çoñ köçödö telmirip turdu.

Asmandagı üzüktöy kara bulut ıdırap, küñ şańkayıp ogo beter açuu tiye baştadı. Çañ uyulgutup, tooktu kakıldı, bir maşine bezgip öttü. Uzun kıştaktın tak ortosun carıp ötkön mına uşul köçönün eki ceegindegi carışkan zım karagaylardı, düpüygön bak - darakka tungan appak üylördü Aydıraalı karap turgansıganı menen, anın oyu calań gana uulunda boldu. Al Urmatbek taraptı karasa, uulu denesin küngö caltırıtıp, dale çöp çaap catıptır.

Aydıraalı daroo üygö kirdi da, cañı oygonon neberesinin topusun da kiygizbey, sırtka kötörüp cönödü. Al Urmatbek atayın ele körsün degendey, tamagın kayra - kayra casap, dooşun katuu çıgara, neberesine kağılıp - sogulup, oşol cılañbaş boyunça sızgırılğan küngö çıktı.

Çöp çaap catkan Urmatbek anı daroo körö koyup, çalgısın ırgıtıp cibardi da, neberesin küñdö cılañbaş kötörüp turgan atasının canına çurkap cetti:

- Ay carıktık kişi, aldagı balanın başına küñ ötpöybü...

Aydıraalı neberesinin tamagınan bir iskep aldı da, "İi, bala degen kanday bolot eken. Senin balañdın başına küñ ötsö, menin balamdın başına küñ ötpös boluptur-bu" dep, üyünö küñüñdöp kirip ketti.

Urmatbek atanın ayoo sezimin oşondo gana sezdi.

Yüzü kızarmış, bedeni kan ter içinde kalmıştı.

- Bırak yavrım, kendine eziyet etme, bırak. Ben kendim biçirim sonra. Aydaraalı güçlülük bunları söyledikten sonra, oğluna acıdı fakat onun acınacak halini görmemek için dönüp gitti.

Urmatbek başını kaldırıp cevap dahi vermeden orağı daha hızlı sallayıp, soluk soluğa çalışmaya devam etti. Aydaraalı rahat edemeyerek bir oraya bir buraya gidip gelip, tekrar çıkıp geldi.

- Hey oğlum, sözüñü dinlesene. Niye bu derece canını zorluyorsun. Bu sıcak günde... Boşver bırak. Yoksa bizim, geçimimizin bu bahçeye bağı olduğunu mu sanıyorsun. Bundan daha kötü günlerde de geçimimizi sağladık biz. Allah'a şükür yiyip içeceğimiz yeter. Emekli maaşı da alıyorum. Üstümüzde çatımız, önümüzde hayvanlarımız var.

Urmatbek işaret parmağıyla çenesindeki teri sıyırıp orağa dayanarak dinlenmek için durdu:

- Hiç önemli değil baba. Siz benim zorlandığımı mı düşünüyorsunuz? Hayatın, bir yanı dinlenmektir, bir yanı meşgaledir.

Aydaraalı galoşunu silkip tekrar giydikten sonra kemselini çıkarıp beline sardığı kuşağı çözdü, ne bahçede bir gölgede oturdu, ne de eve girdi, yoldan birini bekliyormuş gibi büyük sokakta huzursuz bir şekilde dolandı durdu.

Gökyüzündeki küçük bulut kümesi dağılınca güneş daha da beter vurmaya başladı. Toz kaldırıp tavukları gıdaktatarak bir araba hızla geçti. Uzun alana yayılan köyün tam ortasından yarıp geçen bu yolun iki tarafında birbiriyle yarışırmasına uzayan köknar ağaçlarını, yemyeşil bağı bahçenin içinde kalan bembeyaz evlere bakıyor gibi dursa Aydaraalı'nın düşüncesi oğlundaydı. Urmatbek'in bulunduğu tarafa baktığında, oğlu parlayan vücuduyla hâlâ ot biçmekte olduğunu gördü.

Aydaraalı hemen eve girip yeni uyanmış olan torununun, şapkasını da giydirmeden dışarı çıkardı. Urmatbek'in özellikle görmesi için, boğazını temizleyip sesini yükselterek torununun okşayıp şapkasız bir şekilde güneşin altında durdular.

Urmatbek bunu görür görmez orağını fırlatarak torununun başı açık bir şekilde kucaklamış olan babasının yanına koşarak geldi:

- Hey gidi mübarek adam, bu çocuğun başına güneş geçmez mi?..

Aydaraalı torunun boynundan öptükten sonra "Ya, evlat denen nasıl oluyormuş. Senin evladının başına güneş geçiyor da, benim evladımın başına güneş geçmez mi?" deyip gülerek eve girip gitti.

Urmatbek babanın evladına olan şefkatini işte o zaman anladı.